

kampkrant, mogelijk gemaakt door de hulp van de n.v. Ruys Handelsvereniging, Den Haag: 'Adam in Ballingschap', de gijzelaars in 'De Ruwenberg' produceerden een overeenkomstig blad: 'De Ruwenberger Vaatdoek'. Ook Gestel had een kampkrant maar daarvan werd de verdere verschijning in januari '43 verboden.

Gelezen werd er veel, in alle drie de kampen. De Indische gijzelaars brachten uit Buchenwald hun bibliotheek van klassieken mee en ook door de anti-verzet-gijzelaars werden geleidelijk vrij omvangrijke bibliotheken opgebouwd. Verscheidene gijzelaars hadden, toen zij opgehaald werden, een of meer boeken in hun koffer gestopt, maar het waren pas de latere zendingen die in Haaren en Gestel echte bibliotheken deden groeien – talrijke uitgevers stonden daartoe kosteloos uitgaven uit hun fonds af. In Haaren was de *Kommandant* 'een van de eerste klanten: of we hem ook konden helpen aan een Engels-Duits woordenboek.'¹

De humor werd niet vergeten. Er werden geslaagde cabaret-voorstellingen gehouden, Sinterklaas '42 werd luisterrijk gevierd, op Hemelvaartsdag '43 vond in de tuin van Gestel in de vorm van een touwtrek-wedstrijd de Varsity plaats ('het was uitgezocht Varsity-weer: de regen viel in stromen uit de loodgrijze hemel'²) en in juni van datzelfde jaar lieten talloze Beekvlietse gijzelaars zich verleiden, in de aula aanwezig te zijn bij de plechtige herdenking van 'de honderdste sterfdag' van 'de Nederlandse musicus Willem Spark', 'een revolutionaire figuur van Britse afkomst', naar wie in Amsterdam de Willemsparkweg zou zijn genoemd³; in drie lovende toespraken werd Sparks betekenis onderstreept, zelfs werd een z.g. werk van hem uitgevoerd – en een gezelschap muziekkenners zat er eerbiedig zwijgend naar te luisteren.

★

Als 'grotesk' is het verblijf in de Brabantse gijzelaarskampen mede gevoeld vanwege het feit dat aan de gijzelaars geleidelijk een mate van contact met hun gezinnen en andere relaties toegestaan werd waarom andere gevangenen van de bezetter, hadden zij er van geweten, hen fel benijd

¹ J. C. M. Pollmann in *Gedenkboek Gijzelaarskamp Haaren*, p. 141. ² Ph. Roest in *Gedenkboek Gijzelaarskamp 'Beekvliet'*, p. 128. ³ In werkelijkheid zo hetend naar de nabijgelegen villabuurt het Willemspark.